

Konst på häktet

Konst kan betyda extra mycket i miljöer där det är fattigt på bilder. Som inom kriminalvården. Gerd Aurells konstverk på häktet i Umeå är inspirerat av de intagnas berättelser.

Text: Helena Östlund | Bild: Fanny Carinasdotter | [Prenumerera](#)
| Artikel i SocialPolitik nr 4 2016

Väggarna på häktet i Umeå är härligt rosa – en skarp kontrast till hur väggar på institutioner brukar se ut. Det var Felicia som föreslog färgen, hon var den enda kvinnan som var intagen under de månader som Gerd Aurell arbetade med sitt konstverk.

– När jag frågade Felicia vad hon längtade efter att se på häktet svarade hon: "Mera rosa!", berättar Gerd.

Konstverket Till mitten hunnen är det första av Statens Konstråds projekt i miljöer där det inte finns så mycket konst. Initiativet kom från häktets personal som tyckte att det behövdes bilder på väggarna.

– Nu efteråt har personal på andra häkten hört av sig och sagt att "det här behöver vi också".

Gerd Aurell började sitt arbete med att prata med de häktade. Långa lugna samtal över en kopp kaffe.

– Det blev jättefina möten. Jag var inte intresserad av vad de hade gjort för brott, utan vilka de var som människor, om platser och personer som var viktiga för dem. Jag tror att de kände att de hade något att bidra med.

De intagna berättade också om tillvaron på häktet, om att ha restriktioner och inte få prata med andra än advokaten, personalen och prästen. Om att bara få kommunicera med brev och att få dem öppnade och lästa.

– Det är en krisig och svår situation att människor sitter häktade så länge som de ofta gör i Sverige.

Det var ovant för Gerd Aurell att vistas i den slutna miljön på häktet, närmast chockartat till en början. Känslan av slutenhet var massiv: tunga dörrar utan handtag, att inte

kunna styra hissen själv, att gå igenom en metalledetektor och att lämna ifrån sig mobil och id-kort.

Efter att hon samtalat med de häktade provtecknade hon bilder i sin ateljé där hon associerade fritt utifrån deras berättelser.

– Det var en kombination av vad folk har berättat att de vill se, och vad jag var intresserad av att teckna.

Det blev en bild av ett kärlekspar utifrån Jonas berättelse om hur mycket han saknade sin gravida fästmö, nu när han inte fick träffa henne på tu man hand. Hon tecknade en hund utifrån Nasirs historia om när han som pojke gick vilse i öknen och hur vildhunden Snövit, som blivit hans vän, visade honom vägen hem.

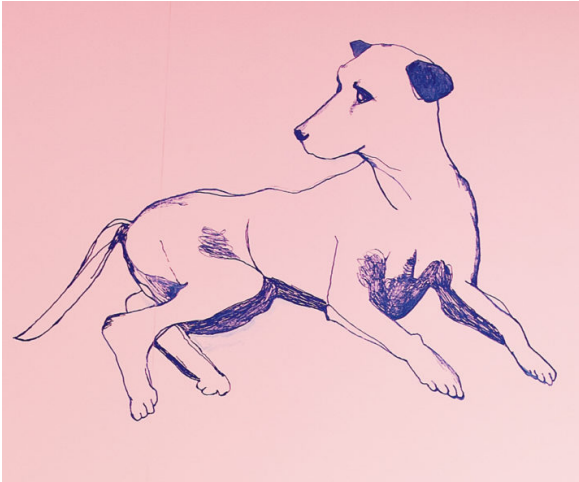
Barnen som sitter och väntar på en mur kan symbolisera både egna barn, en själv som barn eller en äldre generation som barn. Många av de häktade har barn och har kanske dåligt samvete över att de har övergett dem eller är orolig för hur ska det gå för dem.

– Jag tänker att alla har någon sorts relation till barn, man har varit ett barn själv eller har egna barn att relatera till.

Jonas: Han längtar efter sin sambo. Hon är gravid och de skulle just gifta sig när han åkte fast. Han skriver brev till henne varje dag. Alla besök han får av henne och alla telefonsamtal är övervakade. När jag frågar vad

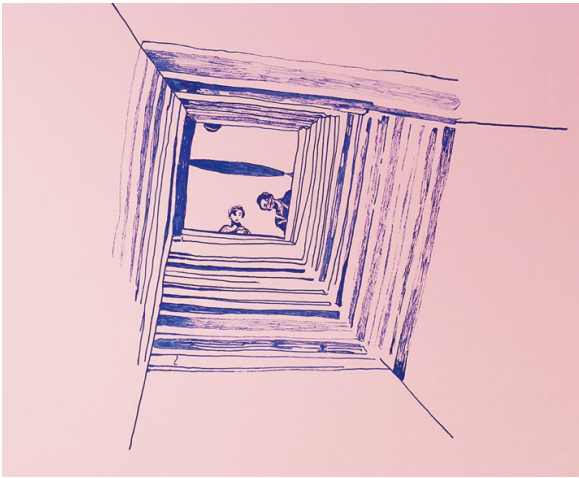
han längtar efter mest svarar
han KÄRLEK.

Nasir: "Plötsligt förstod jag att jag var vilse och då blev jag rädd. Jag började gråta och sa till Snövit "Snälla hund, led mig hem." Snövit tittade på tårarna som rann nedför mina kinder och det var som om hon förstod vad jag sa. Så ledde hon mig hem."

Daniel: "Om jag tänker på en plats som gör mig glad så är det ett nöjesfält, som Gröna Lund. Det ligger så fint nere vid vattnet. Jag tänker på karuseller, godis, popcorn och att vara där en varm sommarkväll. Det är lycka för mig."

Nasir: "Jag lärde mig simma i en stor brunn. Vi var ett gäng barn som gick dit varje dag och lärde oss av varandra. När vi lärt oss simma började vi dyka. vi dök hela sommaren och försökte nå botten av brunnen, men det gick inte, den var för djup."

Gerd Aurell målade sedan bilderna direkt på väggarna i häktet under tre veckors tid.

– Det är den roligaste arbetsplatsen jag varit på. Personalen var otroligt stöttande, de kom alltid fram och diskuterade de nya bilderna. De var så glada, för det blev sådan skillnad.

Hon har även lagt in bilder på förslag från personalen. En av dem sa "jag tycker att du ska ha en utsikt här, det finns några öar utanför Obbola som jag gärna skulle vilja ha med".

– Så jag stoppade in dem, det blev jättefint.

Gerd Aurell har inspirerats av film och litteratur, särskilt författarna Marguerite Duras och Dante och filmskaparen Tarkovskij. Det betydde mycket för utformningen av konstverket

att vårdaren Tomas Norrbo av en slump citerade Dante när hon var på besök på häktet första gången.

– Då insåg att jag kunde göra något som refererade till litteratur, som var komplicerat och att det var okej.

Två teman i konstverket är "vägvisaren" och "väntan". Titeln *Till mitten hunnen* är hämtat från inledningscitaten i *Den gudomliga komedin* som skildrar Dantes helvetesvandring. Han har en vägvisare som leder honom, något som vi alla kan behöva på vår väg genom livet. Och tillvaron på häktet består av en enda lång väntan – något som Marguerite Duras ofta skildrar i sina böcker.

– Eftersom jag vävt in filmer och litteratur så det finns många lager att ta till sig om man vill. Men det går också att läsa dem som raka bilder. De ska vara så öppna att alla kan skapa sig en egen berättelse.

En del av konstverket är placerat i en korridor där de häktade inte får stanna utan bara passera igenom tillsammans med personal.

– Där tänkte jag mig verket som en film, en bild efter en annan.

Resten av bilderna finns i gemensamhetsavdelningen där häktade som inte har restriktioner får umgås på eftermiddagarna och läsa, spela spel eller se på TV.

Där på väggen har Gerd målat avslutningscitaten i *Den gudomliga komedin*: "Sedan steg vi ut att återse stjärnorna". En uppmuntran om att det finns en väg ur det svåra.

– Jag vill inte förminska att situationen är svår. Ingen tillkämpad optimism, det kan bli hånfullt i den tillvaro som de häktade är i. Det jag framför allt vill förmedla är att det finns hopp: det må vara en svår vandring men det går att komma ut på andra sidan.

Helena Östlund

Bildtexterna har hämtats ur skriften *Till mitten hunnen*,

utgiven av Statens konstråd.

Läs mer och se en film om projektet:

statenskonstrad.se/konst/till-mitten-hunnen

GERD AURELL

Gör: Konstnär och lärare på Konsthögskolan i Umeå.

Bor: I Holmsund.

Familj: Man och tre barn.

Intressen: Film, böcker och konst.